

Sodassakin on säännöt – näin käytät materiaalia

www.sodassakinonsäännöt.fi

Oppilaiden tieto maailman konflikteista perustuu usein uutisotsikoihin, jotka herättävät toisinaan paljonkin keskustelua nuorten keskuudessa. **Sodassakin on säännöt - oppimateriaalin avulla voitte perehtyä maailmanlaajuisiin yhteiskunnallisiin haasteisiin, joita aseelliset konfliktit aiheuttavat.** Toisella puolella maailmaa käytävillä sodilla on vaikutuksensa myös Suomen yhteiskuntaan ja suomalaisiin. Materiaali auttaa oppilaita ymmärtämään näitä maailmassa vallitsevia keskinäisiä riippuvuussuhteita sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Tämän päivitetyn oppimateriaalin teemat tukevat lukion ja yläkoulun uusien opetussuunnitelmien sisältöjä ja sopivat myös monialaisten opintokokonaisuuksien toteuttamiseen. Sodan oikeussääntöjen eli humanitaarisen oikeuden teemoja voit hyödyntää muun muassa historian, uskonnon, etiikan, elämäntutkimustiedon, yhteiskuntaopin, maantiedon sekä äidinkielen opetuksessa.

Oppimateriaali koostuu **kahdeksasta teemasta/tunnista**, joista jokainen on suunniteltu **noin 75 minuutin mittaiseksi**. Ryhmän aktiivisuudesta ja ikäluokasta riippuen voi kaikkien tehtävien tekemiseen kulua aikaa enemmänkin, on siis hyvä käydä läpi kokonaisuus huolella etukäteen. **Ensimmäisen perustunnin avulla oppilaat ymmärtävät, että sodassakin on säännöt ja niiden noudattaminen on tärkeää.** Seuraavien teemojen avulla voitte syventää paremmin eri aiheisiin. Niissä käsitellään muun muassa sotaa ja mediaa, sotarikoksia, avustustyötä sota-alueella sekä lapsia sodassa. **Jokaiseen tuntiin sisältyy video, jossa eri asiantuntijat vastaavat teemaan liittyviin kysymyksiin.** Kokonaisuutta ei ole suunniteltu käytettäväksi täysin itsenäiseen opiskeluun, vaan aihetta tulisi lähestyä opettajan johdolla.

Jokainen teema sisältää **tekstiosuuden ja asiantuntijavideon lisäksi helpompia perustehtäviä ja haastavampia aineistotehtäviä.** Aineistotehtävät sisältävät lyhyitä videoita, ajankohtaisia uutisartikkeleita sekä tilastoja. Näiden tehtävien osalta oppilaat voivat itse tarkastaa vastauksensa. Mukana on lisäksi **pohdintakysymyksiä** keskustelun herättämiseksi. Niiden ohjaamiseen löydät esimerkkejä ja tukea opettajan materiaalista. Kysymykset haastavat nuoret miettimään humanitaarisen oikeuden sääntöjen tarkoitusta sekä niiden soveltamiseen liittyviä ongelmia. **Pohdintakysymyksistä ja asiantuntijahaastatteluun liittyvistä kysymyksistä onkin tarkoitus keskustella luokassa opettajan johdolla.**

Suomen Punaisen Ristin tuottama materiaali perustuu kansainvälisten sopimusten Punaiselle Ristille antamaan tehtävään levittää tietoa sodan oikeussäännöistä. Toivomme antoisia ja ajatuksia herättäviä hetkiä oppimateriaalin parissa.

Oppituntien tavoitteet

Teema 1. Sodan säännöt

- Oppilas ymmärtää, että sodankäynnille on olemassa valtioiden yhdessä sopimat säännöt (Geneven sopimukset). Niiden noudattamatta jättämisestä joutuu vastuuseen.
- Oppilas ymmärtää, että kansainvälisiä sodan oikeussääntöjä kutsutaan myös humanitaariseksi oikeudeksi.
- Oppilas ymmärtää, että humanitaarisen oikeuden eli sodan sääntöjen keskeisin tavoite on lieventää sotien aiheuttamaa kärsimystä määrittelemällä, mikä on sotatilanteissa sallittua ja mikä ei.
- Oppilas ymmärtää, että sodan säännöt suojelevat erityisesti niitä, jotka eivät osallistu taisteluihin.
- Oppilas ymmärtää, että humanitaarinen oikeus ei ota kantaa siihen, saako itse sotaa käydä vai ei. Kun sotaa käydään, humanitaarinen oikeus määrittelee samat pelisäännöt kaikille sodan osapuolille.

Teema 2. Sota ja media

- Oppilas ymmärtää, että sota-alueelta raportointiin liittyy monia haasteita.
- Oppilas ymmärtää, että tiedotusvälineet kykenevät kuvaamaan vain osan todellisuudesta.
- Oppilas ymmärtää, että sensuuri ja propaganda vaikuttavat tiedotusvälineiden mahdollisuuksiin välittää kokonaiskuva konfliktista.
- Oppilas ymmärtää nykyaikaisen teknologian mahdollisuudet ja haasteet sodasta raportoitaessa.
- Oppilas ymmärtää, että viestinnällä ja medianäkyvyydellä voidaan vaikuttaa niin sodan osapuoliin kuin ulkopuolisten toimijoidenkin sekä lahjoittajien käytökseen.
- Oppilas oppii, että eri tietolähteitä ja niiden välittämän tiedon puolueettomuutta ja uskottavuutta tulee arvioida tarkoin.

Teema 3. Sotarikokset

- Oppilas ymmärtää, millaiset teot ja sääntöjen loukkaukset ovat sotarikoksia.
- Oppilas ymmärtää, että sotarikoksiin / kansainvälisiin rikoksiin syyllistyneet tulee tuoda oikeuden eteen.
- Oppilas ymmärtää, että niin kansallisilla kuin kansainvälisillä tuomioistuimilla on rooli rikollisten rankaisemisessa.
- Oppilas ymmärtää, että sotarikosten tutkimiseen ja yksittäisen ihmisen syyllisyyden osoittamiseen sekä vastuuseen saattamiseen oikeudessa liittyy monia haasteita.
- Oppilas ymmärtää, että sääntöjen noudattamista edistetään muutoinkin kuin rankaisemalla rikoksiin syyllistyneitä.
- Oppilas ymmärtää miten sotarikos, joukkotuhonta (kansanmurha) ja rikos ihmisyyttä vastaan eroavat toisistaan.

Teema 4. Humanitaarinen avustustyö konfliktialueella

- Oppilas ymmärtää, että humanitaarisen avustustyön tehtävä on toimittaa apua hädänalaisille ja auttaa erilleen joutuneita perheenjäseniä löytämään toisensa.
- Oppilas ymmärtää avustustoiminnan ja suojelutoiminnan välisen eron sekä Punaisen Ristin avustustyön periaatteet
- Oppilas ymmärtää sota-alueen avustustoiminnan erityishaasteet.
- Oppilas ymmärtää, että sodan säännöt velvoittavat sodan osapuolia auttamaan apua tarvitsevia siviilejä riippumatta siitä, mitä sodan osapuolta he tukevat.
- Oppilaat ymmärtävät, että sodan säännöt velvoittavat sodan osapuolia sallimaan, helpottamaan ja suojelemaan humanitaarista avustustoimintaa.

Teema 5. Sodan säännöt ja ihmisoikeudet

- Oppilas ymmärtää, että ihmisoikeudet ovat kansainvälisesti sovittuja oikeuksia, jotka kuuluvat kaikille maailman ihmisille
- Oppilas ymmärtää, että ihmisoikeudet on kirjattu valtioiden välisiin sopimuksiin
- Oppilas ymmärtää mitä eri oikeuksia ihmisoikeudet turvaavat.
- Oppilas ymmärtää ihmisoikeuksien ja sodan sääntöjen yhtäläisyyksiä ja eroja.
- Oppilas ymmärtää, että valtioiden tehtävä on varmistaa ihmisoikeuksien toteutuminen alueillaan.
- Oppilas ymmärtää miten ihmisoikeussopimuksien noudattamista valvotaan kansainvälisellä tasolla.

Teema 6. Sotaa paossa

- Oppilas ymmärtää, että kaikilla ihmisillä on aina oikeus paeta sotaa tai muuta vainoa turvaan, tarvittaessa myös toiseen maahan.
- Oppilas ymmärtää miksi, miten ja minne ihmiset pakenevat sotaa, ja että pakomatka on usein vaarallinen.
- Oppilas ymmärtää, että sotaa pakeneminen aiheuttaa seurauksia sekä pakeneville ihmisille itselleen että heidät vastaanottaville yhteisöille.
- Oppilas ymmärtää millä tavalla kansainvälinen oikeus suojelee sotaa pakenevia.
- Oppilas ymmärtää, että kunnioittamalla sodan sääntöjä voidaan merkittävästi vaikuttaa siihen, kuinka moni joutuu pakenemaan sotaa, sekä siihen, miten paljon apua sotaa pakenevat tarvitsevat.
- Oppilas ymmärtää käsitteiden pakolainen, turvapaikanhakija ja maahanmuuttaja välisen eron.

Teema 7. Lapset sodan keskellä

- Oppilas ymmärtää millä eri tavoin sota vaikuttaa lapsiin ja miksi lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa.
- Oppilas ymmärtää, miten käytännössä lapsia pyritään suojelemaan ja auttamaan sodan keskellä ja sodan jälkeen.
- Oppilas ymmärtää, että koulunkäynnillä on suuri merkitys lapsen kehitykselle niin sodan aikana kuin sen jälkeenkin.
- Oppilas oppii, miksi ja millaisiin tehtäviin lapsia värvätään asevoimissa.
- Oppilas ymmärtää kuka on lapsisotilas sekä sen, että kansainvälisillä säännöillä pyritään estämään lasten värväminen asevoimiin ja myöhemmin auttamaan niissä palvilleita.
- Oppilas ymmärtää, että kansainvälisillä lapsiin ja sotiin liittyvillä säännöillä pyritään suojelemaan lapsia sodan vaikutuksilta.

Teema 8. Sodassa vangitut

- Oppilas ymmärtää, että sodan aikana ihmisiä saa vangita siksi, että vangittu on osallistunut sotilaalliseen toimintaan vihollisten joukoissa.
- Oppilas ymmärtää, että sotavangit ovat erittäin haavoittuvassa asemassa ja joutuvat usein kaltoin kohdelluiksi.
- Oppilas ymmärtää millä tavalla sodan säännöt suojelevat sodassa vangittuja.
- Oppilas ymmärtää, että sodan säännöissä kansainväliselle Punaisella Ristillä on annettu erityinen rooli valvoa vangittujen oloja ja kohtelua.
- Oppilas ymmärtää miten ja millä periaatteilla Punainen Risti käytännössä valvoo sodassa vangittujen oloja ja kohtelua.
- Oppilas ymmärtää, että vankilavierailuja voidaan tehdä vain, jos vangitsija on valmis itse päästämään vankilavierailijat vankilan tiloihin.